

Proces tłumaczenia napisów do filmu Volkera Schlöndorffa *Niepokoje wychowanka Törlessa* (sprawozdanie)

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/RP.2018.020>

Poniższe sprawozdanie dotyczy pracy nad przekładem dialogów na język polski w filmie Volkera Schlöndorffa „Der junge Törless“ z roku 1966. Film jest ekranizacją powieści *Niepokoje wychowanka Törlessa* autorstwa austriackiego pisarza i krytyka teatralnego Roberta Musila (niem. „Die Verwirrungen des Zöglings Törless“). Podstawą tłumaczenia były napisy w języku niemieckim przeznaczone dla niedosłyszących odbiorców. Nad przekładem pracowali studenci IV roku filologii germańskiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w roku akademickim 2016/2017 pod kierunkiem dr hab. Małgorzaty Klen-tak-Zabłockiej w ramach przedmiotu tłumaczenie tekstów literackich.

Metody tłumaczenia filmów

W przekładzie filmów wyróżnia się następujące metody: dubbing, napisy (ang. *subtitles*) oraz wersję lektorską (ang. *voice-over*) (zob. Belczyk 2007: 7). Sposobem, który wykorzystano przy tłumaczeniu dialogów w dramacie były napisy. Do zalet tej metody należy brak ingerencji w grę aktorską (głos) oraz możliwość osłuchania się z oryginalnym językiem filmu. Ponadto jest ona tańsza i nie wymaga dużego nakładu czasu. Niewątpliwą wadą jest jednak fakt, że napisy utrudniają śledzenie fabuły, ponieważ widz przez pewien czas skupia wzrok tylko na napisach, przez co może nie dostrzec pewnych szczegółów ukazanych na ekranie (zob. Belczyk 2007: 8). Jedną z cech dobrze opracowanych napisów jest ich czytelność. Tekst nie powinien zasłaniać zbyt dużej części obrazu, tj. nie powinien przekraczać dwóch linijek. Napisy należy optymalnie podzielić na poszczególne partie oraz sformułować w taki sposób, by brzmiały wiarygodnie dla odbiorcy (zob. Belczyk 2007: 11).

Proces przekładu

Studenci biorący udział w projekcie zostali podzieleni na dwuosobowe grupy, którym przydzielono kolejne, następujące po sobie fragmenty filmu.

W pierwszej kolejności studenci byli odpowiedzialni za spisanie niemieckich dialogów i umieszczenie ich w tabeli. Następnie – w ramach pracy domowej – należało dokonać wstępnego przekładu oraz udostępnić go pozostałym grupom. Kolejny etap obejmował prezentację roboczego przekładu na zajęciach z tłumaczeń tekstów literackich oraz dyskusję na temat jego poprawności. Studenci proponowali alternatywne wersje poszczególnych partii tekstu, po czym wspólnie z opiekunem projektu dokonywali wyboru optymalnego wariantu. Największe trudności sprawiało skrócenie wypowiedzi, by widz mógł ją szybko przyswoić, nie zmieniając jej charakteru i znaczenia. Wyzwaniem okazało się również stylistyczne dopasowanie polskiego przekładu do niemieckiego oryginału. Po wspólnej burzy mózgów studenci przekazywali poprawione napisy opiekunce projektu w celu ostatecznej korekty.

Dr hab. Małgorzata Klentak-Zabłocka naniosiła poprawki – na zajęciach dialogi były bowiem tłumaczone bez konfrontowania ich na bieżąco z obrazem. Dopiero po takiej konfrontacji możliwe było zrozumienie sensu niektórych wypowiedzi.

Kolejny krok to przekazanie gotowej wersji napisów Centrum Sztuki Filmowej w Centrum Sztuki Współczesnej *Znaki Czasu* w Toruniu, którego kurator dr Radosław Osiński zajął się synchronizacją napisów z obrazem.

Projekcja

Niepokoje wychowanka Törlessa zostały wyświetlone 28 listopada 2017 roku w Centrum Sztuki Współczesnej *Znaki Czasu* w Toruniu w ramach cyklu „Literatura niemiecka na ekranie”, który zapoczątkowała dr hab. Małgorzata Klentak-Zabłocka. Projekcję poprzedził krótki wstęp dotyczący życia i twórczości Roberta Musila, fabuły powieści *Niepokoje wychowanka Törlessa* oraz tworzenia jej ekranizacji poczyniony przez inicjatorkę projektu. Wydarzenie pozwoliło zapoznać się z wybranymi adaptacjami niemieckojęzycznych dzieł literackich, a napisy umożliwiły odbiór filmu Schlöndorffa osobom nie znającym języka Goethego.

Podsumowanie

Słowem podsumowania należy podkreślić, że uczestnictwo w tym przedsięwzięciu przyniosło studentom realizującym specjalizację translatorską ogromne korzyści. Umożliwiło m. in. rozwinięcie praktycznej umiejętności

tłumaczenia wypowiedzi w taki sposób, aby brzmiały one naturalnie, a jednocześnie były związane i nie odbiegały znaczeniem od pierwowzoru.

W projekcie brali udział studenci IV roku filologii germańskiej UMK (kolejność alfabetyczna nazwisk): Agata Bryl, Anna Cieślińska, Daria Czajkowska, Daria Giziewska, Patrycja Grzywnowicz, Roksana Kacprzak, Paweł Kosatka, Maria Ostrowska, Ewelina Sobieska, Radosław Świątkowski.

Literatura

Belczyk, A., 2007, *Tłumaczenie filmów*, Wilkowice.

Daria Giziewska, Roksana Kacprzak
daria.giziewska94@interia.pl; roksanawkacprzak@gmail.com
(Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

